

DAYISIZ DERGİ

"Dayımız yok dergimiz var!"

BENİM SÂDİK YÂRİM KARA TOPRAKTIR

AŞIK VEysel ŞATIROĞLU

DAYISIZDERGİ

Genel Yayın Yönetmeni

Leyla Gümüş

Editör

İclâl Soysal

Ayşe Seçilmiş

Sosyal Medya Sorumlusu

Gülnihal Toksal

Akile Nisa Öksüz

Son Okuma Ekibi

Emirhan Kocakulak

Zeynep Tüz

Grafik & Tasarım

Evin Arın

Yayın Dönemi

Aylık Dergi

Dergi Türü

Dijital Dergi

Bu yayının tüm hakları genel yayın yönetmenine aittir. İçeriklerle ilgili sorumluluk yazarlara aittir. Dergide yer alan yazı, fotoğraf ve görsellerin izinsiz ya da kaynak gösterilmeden herhangi bir ortamda çoğaltılması, paylaşılması ve kullanılması yasaktır. Her hakkı saklıdır.

İletişim

 dayisizdergi@gmail.com

 @dayisizdergi

 @dayisizdergi

Takdim

Toprağı Çapalayan Sözcükler

Toprak, her şeyin başladığı ve her şeyin döndüğü yerdir. Bir bedenın ilk kalıbı orada alınır. Bir hayatın son izi yine oraya düşer. Üzerinde yürünür, ezilir ve geçilir. Zaman ilerledikçe herkes oraya döner. Kimi bir mezar taşıyla hatırlanır. Kimi bir tohumla yeniden var olur.

Toprak zamanla çatlar ve çapalanır. Altı üstüne gelir, karışır, dağılır ve havalanır. Bu dağınıklığın ardından daha verimli, daha güçlü ve daha diri bir hâle ulaşır. Toprak, altüst olarak yeniden doğmayı öğrenmiştir.

Dayısız'ın bu sayısında toprak, kelimelerle çapalandı. Belleği uyandırmak ve zihni tazelemek amaçlandı. Toprak bir madde olmanın ötesinde bir hafıza, bir direniş ve bir sessizlik biçimi olarak ele alındı.

Ayakların bastığı çatlaklardan geçmişin hikâyesi sızar. Her karış toprak, zamanın izini taşır.

Unutulmuş köylerin sessizliği, satılmış tarlaların hüznü, göçle kuruyan ocakların suskunluğu ve kaybolan bereketin izleri toprağın içinde yer alır.

Bazı yerlerde toprağı elleriyle yoğuran ve umutla eken insanlar yaşamaya devam eder. Toprak onların diliyle konuşur. Bir ağacın küle dönüşen gövdesinde yankı bulur. Taşların arasından çıkan inatçı otlarla kendini duyurur. Sessizliğe gömülmüş mezar taşlarında görünür olur.

Düzeni kurutan ellerle yüzleşen toprak, yeni bir bereketin hayalini de içinde taşır. Sabrıyla birlikte öfkesini de saklar. Zaman geldiğinde biriktirdiklerini açığa vurur.

Sonunda herkes toprağa geri döner. Kimi bir kelimeyle, kimi bir çığlıkla, kimi bir bedenle orada yer bulur. Geriye neyin bırakılacağı, bugün neyin sulanıp neyin kurutulduğuna bağlıdır.

Bazı gerçekler yukarıdan bakarak kavranmaz. Toprağın içi, ancak eğilenlere kendini gösterir.

Leyla Gümüş

İçindekiler

4 Yalnızlığım
İbrahim Bozdağ

15 Eskiden Buralar Hep Dutluktu
Wi-Fikret Dayı

5 Kays'ın Ardından, Çölün İçinden
Leyli Lâl

18 Kül Denizinde Gün Çiçeği
Ayşe Betül Elitok

6 Misafirlikten Sahipliğe
Leyla Gümüş

20 Kızgınlık Tırpanı
Osman Akçay

8 İnsan Ekili Saksılarda Bir
Çiçekli Düş Görmek
Esmâ Koçak

21 Bölgeleriyle Türkiye'nin
Notaları
Gülnehal Toksal

10 Kulaklarımın Annesi
Ayşe Seçilmiş

24 İki Yaka Bir Dere
Akile Nisa Öksüz

11 Bir Direniş Romanı Olarak
Toprağın Uyanışı
Havin Güneş

27 Seni Sevmek
Emirhan Kocakulak

12 Küller Arasında Orman
Vaha Durmaz

28 Üzüm Üzüme Kararmak İçin
Mazerettir
Mehmet Budak

14 Ait Olduğun Yer Evindir
İclâl Sosyal

30 Bir Bence
Havin Güneş

Yalnızlığım

İbrahim Bozdağ

Gün battı. Ve sonbahara kaldı içim,
biraz da yaşamak işim.
İçimde sağanak, Demledim bir papatya çayı...
Ama ben kıymadım canına,
ben değildim falına can çekiştirdiğim.
Hüznün de eşi varmış
biraz da benimle işi.
Kendimle konuşuyorum,
kendimle tartışıyorum şu sıralar...
Hayır hayır, hasta değilim!
Karşı tarafa vermedim sözü.
O da zaten bölmedi sesimi...
Gece uzayıp gitti.
Her satır başında yandım, ben döndüm o dönmedi
bir kez olsun yüzünü.

Kays'ın Ardından, *Leyli Lâl*

“Leyla, Leylaaa!” diye haykıran bir sesle ırkıldım. Koca bir boşluk, sonsuz bir sessizlikten ibaretken ben, neydi şimdi bu ses? Ne, kim uğrar bana? Bir de öyle bir ses ki sanki kendinden başka bir ses arıyor.

Adı Kays, gencecik bir oğlan. Şehirden uçup gelen bir kum tanesi söyledi. Sevdiği kıızı arıyormuş. Arayıp dursun bakalım, ben mi büyüğüm, aşkı mı ?

Kaç zaman oldu, dolanıyor buralarda. Ne acıkmak biliyor ne susamak. Hiçbir insan dayanamaz bu koşullara demişti birileri. Biraz daha sıkarsa dişini belki rastlar Leylasına.

İçimdeki her zerre onu izliyor, onun içindeki aşkı. Ne çok merak ediyorum Leyla'yı. Nedir onu bu büyük aşka konu eden ?

“Leyla... Ela gözlü çöl ahusu” diye anlattılar onu bana. O çöl ahusu ise ben, çölün kendisiyim. Ben çöl olmasam o, bu kadar görünür olabilir miydi?

Bilmiyor kimse, çölün de duyguları vardır. Sakın “Çölün aşkı mı olur?” demeyin! Leyla aşkını kalbinde taşıyorsa, ben aşkımı her zerre kumda saklıyorum.

Geldi yine şehirden bir haber. Leyla başkasına varmış. Başkasına yâr olmuş, bizim Mecnun'a da yara.

Çölün İçinden

Mecnun dedim ben ona. Bir hülya gibi fısıldadım kulağına:

Aradığın mâşuktur aşk değil. Aşk arasaydın buralara çıkmazdı yolun. Gözünü kapatıp gönlünü açsaydın kavuşurdun Hüdâ'ya.

Bir gün çıkageldi Leyla. Gözleri Kays'ı aradı, Mecnun gördü. Mecnun ne Leyla'yı seçti ne Hüdâ'yı. Aradığı mâşuktu, koca bir çölü öptü.

Ben mecnuna aşkıttım, Mecnun Leyla'ya. Mecnun Leylasına kavuşamadı belki ama ben kavuştum Mecnun'uma.

Söyleyin dünyaya Mecnun ölmedi. Ben onu koynumda saklıyorum.

Misafirlikten Sahipliğe

Leyla Gümüş

Yeryüzü, yaşamın başladığı ve sona erdiği yerdir. Üzerinde hayat filizlenir, ürünler yetişir, canlılar doğar, büyür, çoğalır ve zamanı geldiğinde yine oraya karışır. Fakat bu yüzey yalnızca yaşam alanı değildir. Binlerce yıldır kavganın, bölünmenin ve bitmek bilmeyen bir hırsın da taşıyıcısıdır.

Bir zamanlar dünya herkesin ortak alanıydı. Aynı anda kimseye ait sayılmazdı. Göçebe topluluklar doğanın döngüsüne uyar, bir yerden başka bir yere sürülür, yeryüzünü sahiplenme fikrine kapılmazdı. Toprak kutsal kabul edilirdi, insan kendini oraya ait hissetse de üzerinde kalıcı olduğunu düşünmezdi. Fakat yerleşik hayata geçildiği gün bu denge bozuldu. Birisi bir çubuğu yere saplayıp burası benim dediği anda bölünmenin, kavganın ve mülkiyet fikrinin tarihi başlamış oldu. Sınırlar çizildi, aidiyet duygusu büyüdü ve yeryüzü yaşamın yanı sıra çatışmaların da sahnesine dönüştü.

Mezopotamya'nın bereketli düzlüklerinden Nil kıyılarına, Anadolu'nun kadim topraklarına kadar uzanan geçmişte aynı hikaye tekrarlandı. Sahip olma arzusu toplumları harekete geçirdi. Devlet dediğimiz yapı, mülkiyet iddiasının örgütlü hali olarak ortaya çıktı. Nehirlerin ötesi bir topluluğun alanı sayıldı, ovaların sınırı başka bir grubun hakkı olarak tanımlandı. Her yeni çizgi bir yandan toplulukları birleştirirken diğer yandan kimlikleri, ayışmayı ve düşmanlıkları da beraberinde getirdi.

Ulus devletlerin kurulmasıyla birlikte yeryüzü tel örgülerle çevrildi, haritalar üzerinde şekillendirildi, sınırlar boyunca bayraklar dikildi. Toprak artık yalnızca geçim kaynağı sayılmadı. Aynı zamanda kutsal bir emanet, uğrunda can verilen bir vatan haline geldi. Bu kutsallık milyonlarca insanın ölümüne, şehirlerin yıkılmasına ve halkların sürgün edilmesine yol açtı. Yirminci yüzyıl boyunca yaşanan büyük savaşlar, sömürgecilik seferleri ve emperyalist işgaller hep aynı kökten beslendi. Daha fazlasını istemek ve daha geniş alanlara hükmetmek, dünyanın tarihine damgasını vurdu.

Bugün haritalara bakıldığında açık çatışmaların eskisi kadar görünür olmadığı sanılıyor. Tankların, orduların, işgal bayraklarının azaldığı bir çağ yaşandığı düşünülüyor. Fakat mesele sona ermiş değil. Mücadele biçim değiştirerek devam ediyor. Diplomasi masalarında yürütülen pazarlıklar, ekonomik yaptırımlar, uluslararası şirketlerin toprak satın almaları, Afrika'daki arazi gaspları, Orta Doğu'daki enerji kaynakları üzerinden yaşanan örtülü çatışmalar, göç krizleri ve sınır ötesi operasyonlar, bu kavganın sürdüğünü gösteriyor.

Hâlâ birileri burası benim demeye devam ediyor. Sınırlar yenileniyor, haritalar değişiyor, belgeler güncelleniyor fakat sahiplenme arzusu ortadan kalkmıyor. Unutulan gerçek ise yerli yerinde duruyor. Yeryüzü kimsenin malı sayılamaz. Üzerinde yürüyen herkes misafir. Burası, hırsların, kavgaların, savaşların değil; yaşamın ve birlikte var olmanın ortak alanı olarak kalmalı.

Geçmişten bugüne toprak için verilen mücadeleler yalnızca yıkım getirdi. Ne kadar sahiplenilmeye çalışılsa da en sonunda herkes o toprakla birleşiyor. Uğruna kavga edilen yer, sonunda herkesi aynı sessizlikte buluşturuyor. Artık anlaşılması gereken gerçek ortada. Bu yüzey, savaşmak ve ölmek için değil, yaşamak ve paylaşmak için var.

İnsan Ekili Saksılarda Bir Çiçekli Düş Görmek

Esmâ Koçak

Önce gölgem düşüyor toprağa. Sonra beni de çağırıyor toprak. Ellerime bakıyorum. İlk defa bu denli benzetiyorum ellerimi toprağa. Bu kadar belirgin miydi benim damarlarım? Bu kadar yeşil miydi? Elimin derisini delip filizleneceklermiş gibi geliyor. Toprak fisıldıyor bana. Çiçek açan tohumların acısını duyuyorum. Ellerim yanıyor. Toprak “Tut,” diyor ellerimi. “Tut soğutayım ellerini.” O sert, kurak toprak yumuşuyor sanki kanımı emmek için. Kana kana içmek istiyor kanımı, can suyu niyetine.

...

Küçük bir çocukken annemle bir bahçeye gitmiştik. Üzerimde bayramlık kısa pantolonum vardı. Kestane rengi kâküllerimin altından kahve rengi gözlerim; çekingen ve bir o kadar meraklı bakıyordu etrafa. Bu kahverengi gözlerin altında elma şekeri gibi kırmızı, yusuvarlak yanaklarım, evden çıktığımızdan beri yolda karşılaştığımız her tanıdık tarafından çekiştirildiğinden acıyordu.

...

Toprağın kanımı emdiğini hissediyorum iyice yeşermiş damarlarımda. Ölüyor muyum ne? Etrafıma bakıyorum. Kimse yok. Bir ben varım, bir de toprak. Belki ben de yokum artık. Sadece toprak...

Böyle yapayalnız mı ölecektim? Nasıl bu kadar yalnız kaldım? Oysa ben yalnızlıktan korkarım, ölümden korktuğumdan çok.

O gün, o İtalyan karamelli dondurmamı külahından düşürdüğüm ve bunun için ağladığım gün, o vapurun balkonundan sarkıp ilk defa dalgaların tadına baktığım gün, kumru seslerine uyandığım gün, ilk defa baloncuk üflediğim gün, martıların bize yukarıdan bakıp alay ettikleri o gün böyle değildi ölüm.

Annemle bir bahçeye gitmiştik. Ölümle o gün, o bahçede tanışmıştım. Ancak o zamanlar ne olduğunu pek de anlamamıştım. Hoş, halen daha tam olarak idrak edemiyorum ama bugün zihnimde canlanan “ölüm” kavramı o zamankinden çok daha soğuk, çok daha düşman, çok daha bilinmez ve karanlık. Büyüdükçe ölümü daha iyi anlayacağımı sanmıştım. Yanılmışım. Ölüm her geçen gün daha uzak, daha karmaşık, daha soğuk geldi bana. Her geçen gün, beni hayata daha sıkı bağladı. Her gece yastığıma başımı koyduğumda “Olmaz!” dedim. “Bu gece uğramasın bana ölüm. Daha gencim. Yaşanacak günlerim var.” Çocukken ölüm daha sıcaktı. Evet, pazar sabahı bir koşu fırından alınıp soframıza teşrif eden baston ekmek kadar sıcak olmadı hiç. Ama bugünkünden daha sıcaktı. Sanki bir gece ansızın gelip, atına bindirip kaçıracaktı beni. Hem kaçıracağı yer daha bilindik bir yerdi. Böyle yabancı değildi.

O bahçede tanışmıştım ölümle. Her yerde kocaman saksılar vardı. (Bazıları diğerlerine göre çok küçüktü. O saksılara çocukları ekmişler. Bu saksılara insan ekiyorlarmış. Bunu da o gün öğrenmiştim.) Annemle bir saksının başında durmuştuk. “Dede bak.” demişti annem. “Bu benim oğlum. Bana benziyor mu?” Gözlerim, etrafta bir dede aramıştı. Meğer dedesi, önümüzdeki mermer saksının içindeymiş. Saksıya ekmişler dedesini ölünce. Ölü bedeni, toprakla karışıp çiçek açmış. Bir gün biz de ölecekmişiz ve bizi de böyle toprağa ekeceklermiş, sonra çiçek açacakmışız. Ruhu ise bir kuş gibi kanatlanıp, cennete gitmiş. Çünkü o, iyi bir insanmış. Cebinde mutlaka şeker olurmuş. Bir sürü masal, fıkra, tekerleme, bilmece bilirmiş. Üzerinde gemi resmi olan bir cep saati varmış. Sürekli bu saate bakarmış. Annemi dizine oturtur, yaşadığı ilginç olayları anneme anlatırmış. En yakın arkadaşımıymış annemin.

Annem bunları anlatırken gözleri dolmuştu. Gözleri yaşlı, dedesinin toprağını okşayarak ona dua etmişti. Bu görüntü bana öyle dokunmuş, içimi öyle burkmuştu ki halen daha ne zaman bu görüntü gözümün önüne gelse bir gülün dikenini batar yüreğime. Küçük bir çocuk olarak annemi nasıl teselli edeceğimi bilememiştim. Annem ilk defa gözyaşı döküyordu önümde. Bir anne nasıl teselli edilirdi? Ne yapacağımı bilemediğimden başımı çevirip görmezden gelmişim. Kafam karışmıştı. Ruh neydi? Ben nasıl olacaktı da bir çiçek olacaktım? Annem de mi çiçek olacaktı? Acaba ne çiçeği olacaktım? Sonra annemle bahçedeki çeşmeden su taşıyıp dedesini sulamıştık. Toprağın altındaki dedeye mi su içirmiştik, yoksa toprağın üstündeki çiçeklerini mi sulamıştık emin olamamıştım. Saksının yanında saksıyla birleşik mermer bir kap vardı. Bu kabın içine de su doldurmuştuk. Susayan kuşlar burada mola verip su içiyorlarmış. Böylece annemin dedesi de hiç yalnız kalmıyormuş. Kuşlar ona arkadaşlık ediyormuş.

...

O gün ölüm, bu günkü kadar soğuk değildi. O gün ölüm, güzel bir bahçede çiçek açıp kuşlarla sohbet etmektir. Çiçekli bir bahçede zarif, tatlı bir uykuydu. Ve ben o uykuya teslim olmaya hazırdım. Şimdiyse ölüm uzay boşluğuna fırlatılmak gibi geliyor. Karanlık, bilinmez, soğuk... Toprak hep soğuk muydu, yoksa ben mi soğudum? Bilemiyorum.

...

O gün o bahçeden çıkarken, bir saksıya rastlamıştık. Asırlar öncesinden yadigardı bu saksı. Üzerindeki çiçekler, yıllara inat açıp solmaya; sonra tekrar açmaya devam ediyorlardı. Saksının başındaki taşa çiçek desenleri oyulmuştu. Üzerinde eski harflerle bir yazı yazıyordu. Anneme ne yazdığını sormuştum. Tane tane bütün harfleri okuyarak yazıyı çözmüştü annem:

*“Geldi geçti ömrüm benim,
Şol yel esip geçmiş gibi”**

Ne diye böylesine yalnız hissediyorum ki? Binlerce yıldır herkes ölümü düşünüyor. Ölümü yazıyor, ölümü söylüyor. Ölümün hüznünü duyuyor yüreğinde. Binlerce yıldır insanlar doğuyor ve ölüyor. Hepimiz farklı hayatlar yaşıyoruz. Farklı ülkelerde, farklı çağlarda, farklı annelerden doğuyoruz. Hepimiz topraktanız ama hepimizin toprağı farklı. Kimimiz kurak topraktan bahçeler yeşertiyoruz, kimimiz bahçeleri kurutuyoruz. Kimimiz hiç bahçe görmeden yaşayıp gidiyoruz. Belki hiç bahçe görmediğimiz için bir ağacın, bir çiçeğin hayalini de kuramıyoruz. Belki de hayalini kurmadığımız için bahçemiz olmuyor. Kimimiz bahçede, bahçeden habersiz yaşıyoruz. Ama hepimiz aynı toprağa ekiliyoruz. Hepimizi birleştiren, eşitleyen tek gerçek ölüm. O halde niye yalnız olayım ki?

Toprağa, gittikçe yaklaşan ve yaklaştıkça büyüyen gölgeme bakıyorum. Şu gölgemin düştüğü toprağa kaç kişinin gölgesi böyle büyüye büyüye düşmüştür? Hayır, yalnız değilim. Belki de hiç olmadım. Bütün yalnızların yalnızlığını yaşadım çünkü ben. Şu benim toprağa düşüşüm, şu son nefesimi verişim dünya üzerinde, dünya var olduğundan beri her an, binlerce kez yaşanıyor. Şu an ben ve binlerce insan hep beraber son nefesimizi veriyoruz birbirimizden habersiz. “Belki rüzgar ölümlerin son nefesleridir.” diyorum, geri almamak üzere verdikleri.

Ancak öyle bir an geliyor ki gölgem de kayboluyor. Yalnız mıyım? Bilmiyorum. Hiç bilmedim. Bu yüzden korktum yalnızlıktan ve bu yüzden fark edemedim yalnızlığımı.

Gözümden bir yaş süzülüyor. Tadı küçükken tadına baktığım dalgalardan daha tuzlu geliyor. Hatıralarım toprağın binlerce yıllık mavisine düşüyor. Düşüyorum sonsuz bir düşün kucağına. Dilerim, mezarıma bir çiçek dikerler. Ve dilerim, kuşlar beni ziyarete gelir.

Kulaklarımın Annesi

Ayşe Seçilmiş

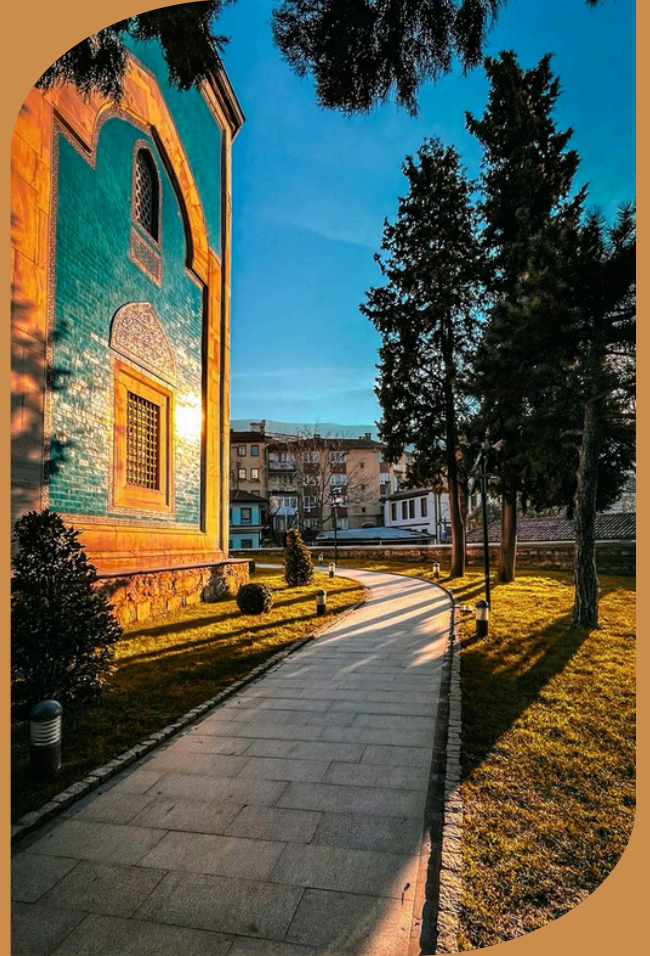
Topraktan duymuş olmalıyım bu mayhoş sesleri. Kulağımın beşiğindeki o acı yankıdan değil. Bir şeffaf saksım vardı odamda, annemin de bir bahçesi vardı geçmiş kuşakta. Zamanla küçülmüştük saksılara doğru. Ne diyordu şarkıda: "Bahçemiz olsun, dilimizi yutsun..."

"Biz" kavramını en çok anne açar sanırsam. Toprak ana anneyi, anneler de bizleri doğurur. Bir saksısı olmadığı vakit annenin, dillerimiz de bozular.

Öğlen üç saatleriydi. Ben de üçüncü sınıfa gidiyordum o zamanlar. Hacı Bayram Veli türbesindeydik. Annem, ben ve kardeşim. Tarih hatırlayamıyorum ama yaz mevsimiydi. Ben küçüktüm, hava sıcaktı, ben sıcaktım. Ağlayarak duasını bitirdi annem türbede. Türbenin çevresi bir teras gibiydi. Ankara'nın bir kısmını izliyordum ama bilmiyordum neresi olduğunu. Fark eder mi? Hayatın sıcaklığını henüz üzerinde taşıyan insan sürüsünün toprak üstüne kurduğu yaşam, izlemeye değerdi. Toprak bir beşikti ve kendini okuyarak sallayıp uyuşturuyordu bizleri asıl uykumuza dalıncaya dek. Bu duygular taşınca da türbeler doğuyordu. Türbelere de en çok toprak gibi doğurabilen anneler geliyordu. En çok onlar hissediyordu karnın ortasındaki yangını.

Toprak sıcaktı ve biz yürüyorduk. Kokulu tesbihler, kitaplar arasında... Gülüyordum çünkü bu merdivenden inerek geldiğimiz, dükkanların sıralandığı bu hafif loş ve altı taş zeminden oluşan yeri de sallıyordu toprak.

Kulağımın beşiğindeki zonklama artıyordu her geçen gün. Her geçen gün uyuşuyor ve tüketiyordum donattığım estetik odada kendimi. Bir saksım vardı, içinde inatla çiçek yetiştirmeye çalıştığım. İnatla kendimin mayhoş sesleri anımsayan tarafını da saklıyordum orada. Bir yaşam çabası veriyordum saksıda. Bilmiyordum o zamanlar. Yokluğa rağmen yeşermenin çiçeğe seslenebilmekte olduğunu. Çiçeğimin ismi öğrensem onu yeşerteceğimi bilmiyordum. Sonra öğrendim. Ama ne yapayım? O zaman da sallıyordu toprak beni, o zaman kulaklarım kemirmiyordu içimi.

Bir Direniş Romanı Olarak Toprağın Uyanışı

Havin Güneş

José Saramago'nun *Toprağın Uyanışı* adlı eseri, Portekiz kırsalında geçen uzun soluklu bir toprak mücadelesini konu edinir. Roman, kuşaklar boyunca süren sömürüye karşı direnen köylülerin yaşadıkları üzerinden bir halkın uyanış sürecini anlatır.

Romanın merkezinde, toprağa bağlı yaşayan yoksul köylülerin yaşam koşulları yer alır. Bu insanlar yıllarca toprak ağaları tarafından ezilmekte, emeklerinin karşılığını alamamakta, temel yaşam haklarından mahrum kalmaktadırlar. Başlangıçta suskun ve dağınık bir topluluk olarak resmedilen köylüler, zamanla; yaşadıkları adaletsizliklere karşı bir araya gelmeye başlar. Önce farkındalık oluşur, ardından örgütlenme ve dayanışma gelişir. Süreç, köylülerin toprağa yalnızca emek vermekle kalmayıp ona sahip çıkmalarıyla devam eder.

Saramago bu romanında bireysel kahramanlıklar yerine kolektif dönüşüme odaklanır. Toprak, yalnızca bir üretim aracı değil; kimlik, aidiyet ve mücadele alanı olarak ele alınır. Roman, köylülerin küçük adımlarla başladıkları bu yolculuğun zamanla nasıl örgütlü bir direnişe ve nihayetinde bir devrime dönüştüğünü anlatır.

Portekizli yazar José Saramago, yaşamı boyunca ezilenlerin ve görmezden gelinenlerin sesi olmaya çalışan bir edebiyat anlayışını benimsemiştir. 1998 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi olan yazar, eserlerinde sıklıkla iktidar, adalet, din, özgürlük ve insanlık halleri gibi temaları işler. *Toprağın Uyanışı*, onun politik ve felsefi duruşunun güçlü izlerini taşıyan bir romandır. Yazarın Marksist dünya görüşü, bu eserde sınıf mücadelesini merkeze alarak kendini açıkça hissettirir. Saramago, insanın yeryüzündeki varoluşunu sorgularken, bunun toplumsal ve tarihsel bağlamını asla göz ardı etmez.

Yazar, sade ve duru bir dille olayları aktarır. Alışıldık noktalama kurallarından uzak, kesintisiz akan cümleleriyle okuru metnin içine çeker. Bu anlatım tarzı, olayların akışına paralel olarak ilerlerken okura gözlem yapma, düşünme ve süreci bütünlüklü biçimde kavrama imkânı tanır. Betimlemelerde ölçülü bir yaklaşım benimser. Doğa, köylülerin iç dünyasını yansıtan bir arka plan olarak romana ustalıkla yedirilir.

Toprağın Uyanışı, sadece geçmişin hikâyesi değil; aynı zamanda emeğin, kolektif hafızanın ve toplumsal dönüşümün romanıdır. Toprak uğruna verilen mücadelenin, bir halkın sesi hâline gelişini sade ama etkili bir dille aktarılır. Roman, geçmişte yaşanmış bir direnişi anlatsa da, anlattıkları günümüzde süren eşitsizlik ve adaletsizliklere ayna tutar.

Küller Arasında Orman

Vaha Durmaz

Orman yangınları, doğanın dengesini bozan en yıkıcı olaylardan biridir. Bu yıkım yalnızca toprağı ya da ağaçları etkilemez. Canlı yaşamı, su kaynakları, iklim düzeni ve insan sağlığı gibi pek çok alan üzerinde derin etkiler bırakır. Her yangınla birlikte doğa, bir daha kolayca onarılamayacak bir yara alır.

Yangınların çıkış sebeplerine bakıldığında, büyük bir kısmının insan eliyle başladığı görülür. Sıcak yaz aylarında küçük bir kıvılcım bile büyük bir felakete dönüşebilir. Piknik alanlarında bırakılan cam parçaları, söndürülmeyen ateşler, tarlalarda yakılan anızlar, doğrudan ya da dolaylı ihmaller, bu felaketlerin temel nedenleri arasında yer alır. Bazı durumlarda ise çıkar sağlamak amacıyla kasten yakılan ormanlar, doğal felaketin ötesine geçerek toplumsal bir suça dönüşür.

Ormanlar yalnızca ağaçlardan oluşmaz. Her ağaç, pek çok canlıya yuva olur. Kuşlar, böcekler, sincaplar, yılanlar, mantarlar ve hatta gözle görünmeyen mikroorganizmalar, bu alanlarda varlıklarını sürdürür. Bir orman yandığında, sadece bitkiler değil, bütün yaşam zinciri yok olur. Dumanlar gökyüzünü örterken toprak yapısını kaybeder. Su tutma kapasitesi azalır ve erozyon riski artar. Bu durum uzun vadede çölleşmeye ve iklim dengesinin bozulmasına yol açar.

Yangının ardından gelen zararlar sadece çevreyle sınırlı kalmaz. Ekonomik kayıplar yaşanır. Tarım, hayvancılık ve turizm faaliyetleri aksar. Yerleşim yerleri tehdit altına girer. İnsan sağlığı tehlikeye düşer. Duman soluyan çocuklar, yaşlılar ve kronik hastalar risk altındadır. Bu tablo karşısında sorumluluk yalnızca bir kesime ait değildir. Devletin, yerel yönetimlerin ve bireylerin birlikte hareket etmesi gerekir.

Devletin görevi, ormanları koruyacak sistemleri kurmaktır. Gözlem kuleleri, havadan izleme sistemleri, güçlü yangın müdahale ekipmanları ve eğitim programları bu sistemin temel parçaları arasında yer almalıdır. Yanan alanların yapılaşmaya açılmasını kesin olarak önlemek gerekir. Aksi takdirde her yangından sonra ormanın yerini beton alır ve bu durum toplumsal güveni de zedeler.

Bireyler ise doğaya saygılı olmalı. Ateş kullanırken dikkatli davranmalı. Cam, sigara izmariti ya da plastik gibi yanıcı maddeleri doğada bırakmamalı. Ormanda ateş yakmaktan kaçınmalı. Yangın durumunda yetkili birimlere hemen bilgi vermeli. Her birey, doğanın bir parçası olduğunu unutmadan davranmalı.

Devletin görevi, ormanları koruyacak sistemleri kurmaktır. Gözlem kuleleri, havadan izleme sistemleri, güçlü yangın müdahale ekipmanları ve eğitim programları bu sistemin temel parçaları arasında yer almalıdır. Yanan alanların yapılaşmaya açılmasını kesin olarak önlemek gerekir. Aksi takdirde her yangından sonra ormanın yerini beton alır ve bu durum toplumsal güveni de zedeler.

Bireyler ise doğaya saygılı olmalı. Ateş kullanırken dikkatli davranmalı. Cam, sigara izmariti ya da plastik gibi yanıcı maddeleri doğada bırakmamalı. Ormanda ateş yakmaktan kaçınmalı. Yangın durumunda yetkili birimlere hemen bilgi vermeli. Her birey, doğanın bir parçası olduğunu unutmadan davranmalı.

Ait Olduğun Yer Evindir

İclâl Soysal

Hayatına çizgi çizgi çaldığın bir kalemin darbesinde kesik çığlıklar atarken birdenbire nefessiz kalıp da boğulurcasına uyandığın bir rüyanın tam ortasına düştün belki.

Tek bir gülümsemenin ardına sığındın ya da.

Damladığında içine çakılan, satır satır yok olan bir mürekkep. Can yarası.

Ruhunun gıcirtısı belki de.

Etrafında tehlikenin çanları çalarken eğlenerek kahkaha atanların dünyasıydı belki de bu topraklar...

Toprak.

İki hece, altı harf.

Toprak.

Ev, ait olma hissi.

Toprak.

Çiçekler, ağaçlar ve varoluş.

Toprak tanımlamaya çalıştığımız her şey sanki.

Ağzımızdan çıkan her bir cümle, bir kapı, bir satır arası nefes almak.

Toprak olmadan ne biten bir ekin, ne de açan bir çiçek var.

Aslında hepsi her birinin devamı niteliğinde.

Tek bir sebeple:

Varoluş.

Var olmak her daim, fikrinle, fikir edinirken düşündüklerinle ve yaşayışınla.

Bir kuşun kanadında, bir ağacın çiçek açan dalında...

Var olmak. Yani yaşadığını hissedebilmek.

Bir sabah esintisinin yüzüne çarpması gibi.

Yeni baskıdan çıkmış taze bir kitabın kokusu gibi.

Yani,

Var olmak,

Her daim,

Kendinle.

Eskiden Buralar Hep Dutluktu

Wi-Fikret Dayı

Eskiden her şey daha yavaştı. Bir dut ağacı gölge verirdi. Bir komşu selamla yetinirdi. Toprak, yalnızca ekip biçilen bir yer sayılmazdı. Korunur, kollanır, emanet bilinirdi. Şimdi toprağın üstü asfaltla örtülü. Altında bastırılmış sesler birikmiş gibi. Wi Fikret Dayı, işte tam burada konuşuyor. Elinde bir avuç tohumla, hafızanın kurutulduğu yerlerden sesleniyor.

Eskiden toprağa bastığında bir şey hissederdin. Ayağının altı yumuşardı önce, sonra rüzgârın kokusu gelirdi burnuna. Çimenle karışık bir sıcaklık, bir serinlik, bir gölge... İnsan toprağa basınca hayatta olduğunu anlardı. Şimdi bastığımız yer ya asfalt oldu ya villa. Sert, soğuk, sessiz. Toprağın sesini kaybettik biz.

İstanbul'un kıyısında bir zamanlar tarlalar vardı. Başaklar uzanırdı göz hizasına kadar. Başakşehir derlerdi ona. Şimdi göğe yükselen binalar var, her biri birbirinin aynısı. Her biri gölge ama hiçbiri serin değil. Başağı gitti, adı kaldı.

Sonra kuzeye döndüler. Ormanları kestiler. Yeni şehir dediler, üçüncü köprü dediler. Oysa kuzey ormanları bir kalkandı. Rüzgârı süzerdi, yağmuru getirirdi. Ağaçlar kesildiğinde sadece kuşlar değil, hava da terk etti burayı. Giden yalnızca ağaç olmadı. Serinlik de gitti, huzur da.

Kazdağları'na indiler. Altın aradılar. Toprağı kazdılar, dağları deldiler. Oysa o dağ zaten altındı. İçinden su akardı. Üzerinde ağaç büyüdü. Gölgede soluklanırdın. Şimdi kök yok, su bulanık, toprak yorgun. Sesi çıkmıyor çünkü çığlık attığında duyan kalmadı.

Bir zamanlar düş gibi bir göl vardı. Salda Gölü derlerdi. Sessizdi, beyazdı, kimse dokunmazdı. Sonra birileri geldi, millet bahçesi yapalım dedi. Beton döküldü. Rüya kirlendi. Göl kırıldı.

Hasankeyf, taşıyla konuşurdu bizimle. Binlerce yılın sesi taşlarda yaşırdı. Her kaya bir hikâye anlatırdı. Şimdi o hikâyeler suyun altında. Yalnızca taş değil, zaman da gömüldü. Tarihi sadece kitaplardan ibaret sananlar, anlamaz bunu. Taş da unuttur bir gün, çok beklerse.

Van Gölü çocukken oynudu. Taş sektirirdik. Şimdi taş sektirsen plastik şişeye çarpar. Göle ne attıysan bir gün kıyına vurur. Bunu unutma.

Bunların hepsi birer değerdi. Şimdi çoğu yalnızca harita üstünde bir isim olarak kaldı. Eskiden buralar dutluktuk demekle avunuyoruz ama dutu da unuttuk, dalını da.

Toprak küserse susar.

Biz susarsak geri dönüş olmaz.

Bir zamanlar Şırnak'ta ormanlar vardı. Cudi'de, Gabar'da serinlik olurdu, kuş sesi duyulurdu. Sonra kesmeye başladılar. Maden dediler, yol dediler. Ağaçlar gitti, gölgeler kayboldu. Toprak güneşte kaldı, suyu azaldı.

Karapınar en acısı. Çünkü orada toprak kaçıyor. Obruk dedikleri şey, yerin iç çekişi. Ben dayanamıyorum artık deyişi. Su yok. Rüzgâr yolunu unuttu. Gökyüzü yağmurdan çekilmiş gibi. Bir gün hepimiz bastığımız yeri kaybedebiliriz.

Kül Denizinde Gün Çiçeği

Ayşe Betül Elitok

Adım, adım, adım kadar ufak adımlar.
Yangınlar, solmuş menekşeler, ıslak bulutlar.
Gök kara bir cehennem, yer beyaz bir ikilem.
Bu bizim ilk sözümüz değil, tekrarıyız birbirimizin.
-velev ki insanlar tekrarıdır birbirinin-

Üzerimize savrulunca hınç dolu rüzgarlar,
Hayat dediğin bir kelebek kanadı kadar narin oluveriyor.
Parçalanıyoruz, bir bütün olamayacağımızın bilinciyle.
Herkes arıyor bir şeyleri, yanarak.
Ruhumuzu aklımız yönetiyor sanıyorlar.
Oysa bizim aklımızla aramız ezelden bozuk.
Bir toprağı sahiplenene gövdemiz,
Yuva hasretiyle yeniden yere düşüyor.
Aradığımız şeyler de yanıyor,
Bizim kıvılcıklarımıza kapılıp.

Şimdi bir kül denizinde, kulaçlarımız,
Ufkun görünmeyen yüzüne doğru bir sefere çıkmış.
Merakımızdan derinlerde nefeslenesimiz geliyor.
Diplere indikçe kayboluyoruz, kayboluyoruz.
Boğuluşumuzun suçunu üstlenen birisi var tepemizde.
Yükümüzü üstlenen biri var.
Suçsuzluğumuzu ispatlayacak biri var ama kim?
Bu toprağa ekilmişiz fakat büyümek için değil, tutsak edilmek için.
Günebakanlar gibi yukarıya bir yere dikili gözümüz.
Lakin baktığımız yer gün değil, bu devran da dönmüyor.
Kuyular kervanların umurunda değil.
Git gide yitip yok oluyor özümüz.

Ama aşağıdan bir yerden birbirine değerse köklerimiz,
Aramıza koca bir zaman girmemiş gibi birleşiyoruz,
Sanki kanımızda varmış gibi, birleşmek.

Toprak ile buluşmak hoşumuza gidiyor.
Fakat benim evim burası değil.
Ben yanmalıyım bir gecenin içinde, bir gündüzde, bir yerde.
Herhangi bir yerde kül olmalı ellerim, gözlerim.
O kül denizine karışan bir çiçek olmalıyım.
Ummalıyım hayallerimin gerçek oluşunu.
Kendime ağlamalı, kendime gülmeli, kendime konuşmalıyım.
Kendi yükümü kendim taşımalı ve gerekirse de ezilmeliyim.

Söylediğim sözleri yine ben tasdiklemeliyim bu mahkemede.

Vaatler vermeliyim ama ruhuma, kalbime.

Küllerle dolu bir denizde benliğime yüzmeliyim.

Kaç kere düşündüm bunu, kararım kesin:

Ben bir günebakan değilim.

Ve bir toprağa dönme umuduyla değil,

Bir toprağı yaşatma umuduyla yaşayacağım.

Ömrümü yangınlarla geçirecek olsam bile,

Belki de küllerimden tekrar tekrar doğacağım.

Beni unutmayın, hatırlayın, çiçek dostlarım.

Adımı anın, adımı yaşatın, yok saymayın.

Bu bağlı olduğumuz topraklar evimiz değil.

Birleşse de köklerimiz, biz aynı kişi değiliz.

Çünkü her birimiz, teker teker başka renklerdeyiz.

Birleşince benzememiz yanıltmasın hiç kimseyi.

Ayrışırsa tohumlarımız,

Ve bir su damlası düşerse çatlaklarımıza;

Çıkan ilk filizimiz kanıtlar renklerimizin farklılığını.

Bu yüzden çatlamaktan korkmayın.

Dünyaya gönderilmişler olarak biz,

Ancak böyle buluyoruz benliğimizi.

Oysa siz hiç;

Bir tohumun kendisini rüzgara bıraktığında hissettiği,

O masum huzuru hissetmemiş gibi bekliyorsunuz ekildiğiniz yerde.

Bir kere boğulmak sizi yeterince ürkütmüş,

Göge ve yere sığmıyorsunuz.

Ben ise biliyorum,

Ne gök, ne de yer beni bekliyor.

Zaten ben en çok bu ufukta,

Kendi yüzümü görmeyi seviyorum.

Kırılalım kardeşlerim, kırılalım.

Bu kül denizinde bir gün çiçeği olalım.

Güne baktık diye değil,

Külümüzü benimsedik diye yanalım.

Ve bir denizciyle kesişirse yolumuz,

Söyleyelim sırrımızı:

"Aslında biz insan kılığındaki bir çiçeğiz." diyelim.

"Kendimizi bulmaya geldik, diyar diyar geldik.

Yandık, bir kül denizinde boğulmaya geldik."

İkna olmasa bile söyleyelim:

"Aslında sen de bir çiçeksin."

Deli sanabilir bizi, sorun değil.

Aklımızla aramız ezelden beri bozuk, demiştim.

Kızgınlık Tırpanı

Osman Akçay

Rüyalarımnda dolandın durdun dün gece
Çıkış yolu arayan
Gözlerindeki hüznü bakış ruhumu yağmaladı
Pişman olacak hiçbir şey yok
Zor zamanlar geçer
Ömür nice yalanları kaldırır

Öfkeyle söylenen sözler
Bıçaktan keskin biliyorum
Yine de bir barış zamanı olmalı
Egoların savaşını sona erdirecek
Yağmur sokakları pırıl pırıl yaparken
Her şey geride kalsın şafak söktüğünde
Gelecek günlere bakmak lazım

Kanayan acıyı taşımak zor
Kızgınlık tırpanım köreldi
Gizlice acı çeksem de dert tezgahında
Bölünmüş bir yürek nasıl atsın, anladım
Kanatlarımla uçacağım yeniden
Cesaretle baştan başlamak gerek
Geceleri nehrin akışı daha güzel

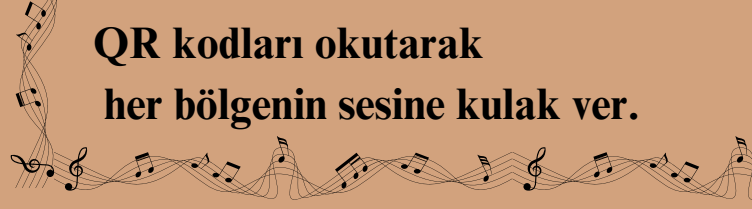
Bölgeleriyle Türkiye'nin Notaları

Gülnihal Toksal

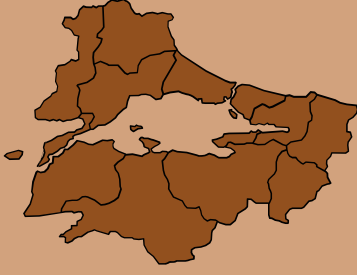

Toprak içinde yaşamı barındırır, hikayeyi muhafaza eder. Her bir toprak zerresi başka bir varoluş, tutunma mücadelesiyle demlenir. Türkiye'nin toprağında halkın coşkusu, acısı, teri ve daha niceşiyle harmanlanmış hikayeleri açığa çıkarmak için bölgeleriyle Türkiye'nin notaları.

QR kodları okutarak
her bölgenin sesine kulak ver.

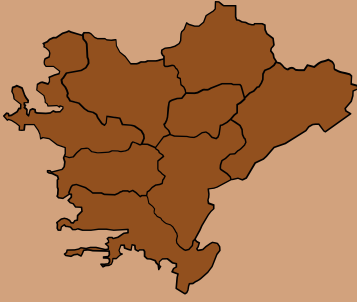

Marmara Bölgesi

Boğaz'dan geçen her martı,
bir şarkının nakaratı gibidir.

Ege Bölgesi

Zeytin ağaçlarının gölgesinde
başlar bir türkünün kıvrımı.

Akdeniz Bölgesi

Toroslar'dan ovaya inerken
her nota, güne dokunan bir
şifadır.

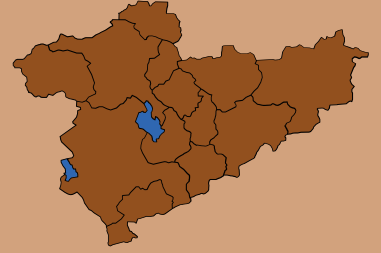
Karadeniz Bölgesi

Bulutlar horon tepip yağmura
karışır, dağlar bu ritmi ezberden
bilir.

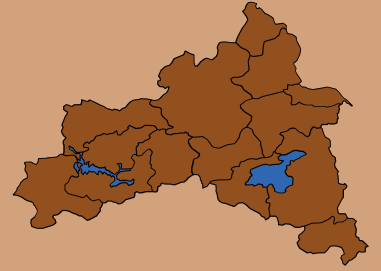
İç Anadolu Bölgesi

Bozkırda saz telleri susmaz,
türküler toprağın çatlağında
filiz verir.

Doğu Anadolu Bölgesi

Dağların diliyle konuşur
buradaki müzik.

Güney Anadolu Bölgesi

Sıcak taşlarda bile yankılanır
Mezopotamya'nın kadim
melodileri.

İki Yaka Bir Dere

Akile Nisa Öksüz

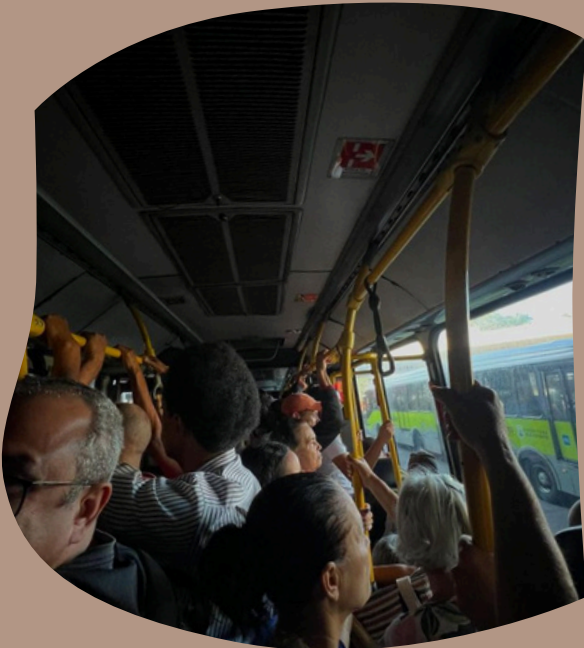
Sabahın saat yedisidi. Hava karanlıktı. Deriyi yırtan bir soğuk vardı. Ne kadar kalın giyinse de üşüyordu. Bu yüzden kış sabahlarını sevemiyordu. Yataktan kalkalı daha on dakika olmamış, yola çıkmak zorunda kalmıştı. Bir şey yiyememişti çünkü yurttta kahvaltı yedi buçukta başlıyordu. Giriş kattaki sebilden şişesine su doldurup acele ile bir iki yudum su içebilmişti. Sekiz dersine yetişmeliydi çünkü. Hangi mantıkla bu saate ders koymuşlardı anlam veremiyordu. Bir an liseye de bu saatlerde gittiği aklına gelmişti. Hocaya duyulan kısa süreli haklılıktan sonra “o zamanlar servisle gidiyordum. Şu an kendim yetişmeye çalışıyorum” gibi temelsiz bir görüşle kendine hak verdi ve hocaya olan yakınmasını sürdürdü. Yakınmasını sürdürdüğü sırada kulaklığını takıp telefonundan müzik seçmişti. Telefonunu cebine koydu. Kafasını kaldırıp etrafını inceleyerek yürümeye başladı.

Sabahın yedisidi, karanlıktı ancak sokaklarda şık giyimli insanlar hızla bir yerlere gitmeye çalışıyordu. Babası anlatırdı. Memlekette insanların sabahları ekmek almaya giderlermiş ancak bu insanların şık merkezlere gittikleri aşıkardı. Ellerinde çantalar, sürekli kollarındaki saatlere bakıyorlardı. Biraz tırstı bu insanlardan çünkü ne yollarına bakıyorlardı ne de etraflarına. Sadece gidecekleri yere gidiyorlardı. “Bu şehrin insanları bunlar olsa gerek” diye düşündü. Şehrin yabancı sınımadığı insanlar. Gözlerini onlardan kaçırdı. Yanından geçen bir çantaya takıldı gözleri bu sefer. Çantanın sapından şık giyimli bir adam tutmuştu ancak çanta kendi başına yürüyordu. Hâlâ tam uyanamadığını düşündü. Gözlerini parmaklarıyla ovuşturdu. Tekrar baktı. Çantayı taşıyan iki küçük omuz başı gördü.

Simsiyah bir şişme mont giymiş bir çocuktü. Başında beresi, yüzünün etrafına dolanmış bir atkısı vardı. Sanırım yakındaki ilkokula gidiyordu. Bir rahatlama geldi ancak durumun absürtlüğü karşısında gülmek için kendini tuttu. Kendinden büyük çantaya rağmen hızlı yürüyordu. Hatta kendisini geçmişler, ilerden sağa dönerek gözden kaybolmuşlardı. Bu şehrin insanların çocukları demek böyle oluyorlardı. Çantaları kendilerinden daha önemliydi herhalde. Kendi çocukluğunu anımsadı. Kendisi de burada doğup büyüdüğü halde hiç böyle hızlı yürüyememişti. Acele ediyordu ancak yola koyulduğunda sadece yürüyordu. Sanırım hızlı yürüyemediği için bu şehrin insanı olamıyordu.

Tıklım tıklım otobüste kırk beş dakikalık yolculuktaydı sıra. Otobüs durağına varmıştı. Durakta birkaç kişi vardı. Otobüsler insanlara göre yavaş geliyorlardı. Kendisi bu yavaşlıktan memnundu ancak şehrin insanlarında bir asabiyet oluşturuyordu. Duraktaki kişiler oflayarak – her ofladıklarında ağızlarından buhar çıkıyordu- saatlerine bakıyorlar ya da telefonlarında hızla bir şeyler kaydırıyorlardı. Tek kendisi elleri ceplerinde normal bir şekilde otobüs bekliyordu. Kendisini bu yere ait hissedemedi. Bunu belli etmemek için sanki telefona bildirim gelmiş gibi hafif irkildi. Telefonu çıkardı ancak otobüsün geleceği tutmuştu. Bu anlarda biraz paniklerdi. Nerede durmalı? Duraktaki insanlara, otobüsteki boşluklar yeterli mi? Ya binemezse? Zihni panik içinde gezinirken vücudu otomatik hareket etmiş, sıraya girmiş, eline kartı almıştı bile. Zihni bedenine senkron olamıyordu. Paniği ancak otobüse binince geçmişti ancak ait olamama hissi devam ediyordu. Kendini demire yasladı. Durakta yarım bıraktığı işini devam ettirerek telefonunu çıkardı. Vaktini öldürebilecek sosyal medyasına giriş yaptı.

Sosyal medya işe yaramış, kırk beş dakikalık yol kısa sürede bitmişti. Telefonu kapatmadan önce saate baktı. Dersin başlamasına on dakika vardı. Acele etmesine gerek yoktu. Yavaş yavaş okula girdi, dersin işleneceği amfiye geldi. Amfide bir iki kişi vardı. Dersi dinleyebileceği ancak hocayla sürekli göz teması kurmayacağı bir yer aradı. “Sanki amfi ağzına kadar dolu.” diye kendine sitem etti. Gözüne kestirdiği bir yere oturdu. İki koltuk sağında biri daha vardı. Onunla amfiye girdiğinde göz göze gelmişti ancak aldırış etmemişti. Şimdi ise kendisine bakıyordu. Konuşmak istediği her halinden belliydi. Kendisi ise hiç konuşmak istemiyordu. Ancak annesinin zorla dinlettiği Barış Manço’nun bir şarkısı geldi aklına: “Hemşerim memleket nire? / Bu dünya benim memleket” İstemsiz güldü.

Yanındaki kişi de bundan güç bularak:

-Günaydın, dedi. Gülümsemenin sorumluluğunu almalıydı.

Karşılık verdi:

-Günaydın, ama sohbet bir kez başlamıştı. Sınıf arkadaşı devam etti:

-Hava çok soğuk. Yarın da kar varmış.

-Evet, epey soğuk. Yarın kar ha? Okul tatil olmasın?

-Keşke. Yarın da sabah dersi var. Sabah vakti ders koymaktan ne anlıyorlar?

-Sanırım başka vakit bulamadılar.

-O da olabilir. Bu arada ben Orhan. Adanalıyım. Sen...?

İşte malum nokta gelmişti. Hiç istemiyordu bu konuşmanın devam etmesini. Orhan'ı sevmediğinden değil. Çok sıcak kanlıydı. İçini ısıtmıştı ama bir yandan bu kadar konuşkan olmasını sevememişti.

İsteksiz bir şekilde:

-Ben de Onur. Buralıyım.

-Yaa evde kalıyorsun o zaman, Orhan'ın yüzünde bir düşme oldu. Sanki başka bir yer söylemesini bekliyordu Onur'un.

-Hayır. Ailem burada ama ben yurtta kalıyorum. Okula daha yakın yurt.

-Ben de yurtta kalıyorum. Hangi yurt? Şu okulun yanındaki mi?

-Hayır. Diğer semtteki, sohbetin akmadığını hissediyordu Onur ancak Orhan devam ettirmek konusunda emindi:

-Hiç de buralıya benzemiyorsun. Sana Adanalı derdim. Onur, Orhan'ın derdini anlamıştı. Aynı topraktan insanı bulma derdindeydi Orhan.

Orhan, Onur'u kendisine yakın bulmuştu ancak istediğini bulamamıştı. Onur bir baskı hissetti üzerinde. Gerçeği söylemek de istemiyordu. Doğruyu aslında Orhan'ın dediği. Ailesi Adanalıydı. Ancak kendisi tatilden tatile memleketlerine, nenelerinin yanlarına giderlerdi. Havanın sıcak olmasından dolayı dışarı da çıkamazlardı. Nenelerinin evinde gördükleri kadardı Adana. Evin penceresinden baktıkları kadardı Adana'nın toprağı. Onur kendisine "Adanalıyım" diyemezdi. Ne kültürünü ne de dillerini biliyordu. Buralıyım diyebiliyordu ancak buralı da değildi. Bir yerliyim demek için ne yapmalıydı? Orada doğması yetmiyordu, bunu biliyordu Onur. Oranın kültürünü, dilini, bilinçsizce ve sorgulamadan yapılan hareketlerin kanına işlenmesi mi gerekiyordu? Bir yere ait olamamak, "Burası benim toprağım." diyememek içinde ciddi bir yaraydı. Onur için bir memleketi sahip olamamak kimliksiz kalmak, kimliğinden birini bulamamaktı. Her iki yerde biraz biraz vardı ama tam anlamıyla var olamıyordu. Varlığı yarımdaydı. Kendi varlığı içinde çırpınıyordu ancak yetmiyordu.

Orhan'ın sorusu ile akın eden bu düşünceler arasında bir cevap vermeliydi. Verdiği cevapla Orhan'ın aralıksız konuşacağına emindi. Kısaca:

-Ailem aslen Adanalı. Ben burada doğdum büyüdüm, Orhan'ın gözleri faltaşı gibi açıldı. Yüzüne kocaman bir gülücük kondurdu. Çılgılığı andıran ince bir sesle:

-Biliyordum. Bizim oranın insanına benziyorsun, dedi. Orhan devam edecekti fakat ders başlayacaktı.

Hızlıca:

-Daha sonra konuşuruz, diyebildi. Çok hızlı davranamamıştı. Orhan'ın bu durumu nedense Onur'un hoşuna gitmişti. "Demek o da hızlı davranamıyor." diye geçirdi içinden. Orhan'ı kendine yakın bulmuştu. "Bizim oranın insanı" aklında dönüp duruyordu. Göz ucuyla Orhan'a baktı. Andırıyordu kendini. Hatta uzaktan bakan Orhan'ı kardeşi zannedebilirdi. Kardeşi gibi görmeye başladı Orhan'ı. İlk defa böyle hissediyordu. Kendi olabileceği birini bulmuştu. Ve Onur, uzun zamandır ilk kez birine kendini yakın hissediyordu. Belki hâlâ bir yere ait değildi ama birine benzeyebiliyordu. Belki de aradığı yer, bir toprak değil, bir insandı. İçinde bir kıpırtı hissetti; yabancılığın içine ilk kez bir sıcaklık karışıyordu. Aidiyetin ilk duygularıydı bunlar.

Benziyor muyduk cidden?

Seni Sevmek

Emirhan Kocakulak

Seni sevmek;
Güneşli günlerde sevinçle dolaşmak gibi,
Gökyüzüne bakıp hayal kurmak gibi,
Yağmurun altında saatlerce ıslanmak gibi,
Seni sevmek;
İmkansız gözlerin kapalı koşmak gibi,
Seni sevmek;
Ölümle burun buruna gelmek gibi
Kalbini atese kendi elinle vermek gibi
Ömrünü uğruna feda etmek gibi
Seni sevmek;
Dünyaya sahip çıkmak gibi...

Üzüm Üzüme Kararmak İçin Mazerettir

Mehmet Budak

Üzüm üzüme baka baka kararır, bana arkadaşını söyle; sana kim olduğunu söyleyeyim, körle yatan şaşı kalkar, at ile yatan , bit ile kalkar ve daha pek çok atasözümüz insanların birbirinden ne kadar etkilendiğini vurgulamak için asırlardır kullanılıyor. Peki, işin gerçeği bu mu? Ak ve pak üzümü karartan tek suçlu kara üzüm müdür, körle aynı yatağı paylaştığı için mi mutlak simetrik gözleri olan masum ve mazlum dostumuz sabah şaşı kalkıyor ya da at ile yattığı için bitlere ziyafet çıkaran itse, bitin suçu ne? Beni gördüğü halde tanımayan, anlattığım arkadaşımı nasıl tanısm?

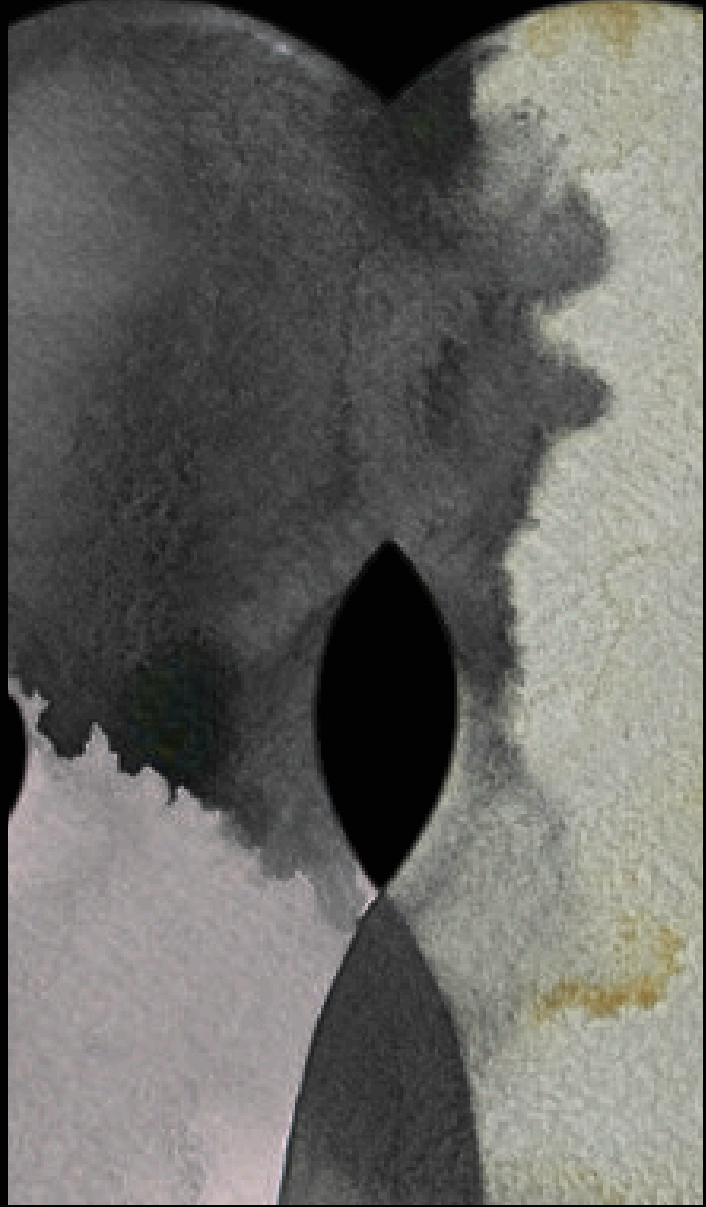
Biliyorum, bunlar çok derinlikli ve zor sorular ama sizin için bu konuya açıklık getireceğim. İnsanların birbirini etkilemesi veya birbirinden alışkanlık edinmesi tek taraflı işleyen bir dinamik değildir. İnsanların yaklaşp etkileşmesi de tek taraflı işleyen bir süreç değildir. Hatta insan ilişkilerinde, etkileşim ve alışverişte her zaman iki taraf eşit oranda pay sahibidir. Yani, kara üzüme baktığı için kararın üzüm aslında ak ve pak değildir ve zaten kararacak yer arıyordur.

Körle yattığı için şaşı kalktığını sandığımız dostumuz belki de şaşılığını gizlemek için körle yatmaya razı olmuştur. Arkadaşımın özelliklerinden yola çıkarak beni tanımak bir marifet değil ki zaten, bana benzediğini hissettiğim için birileriyle arkadaş olurum. Ayrıca bu atasözünde mantık hatası var. Ben arkadaşımı anlatacakmışım da o da benim kim olduğumu anlayacakmış. Bana kendini anlat, sana arkadaşının kim olduğunu söyleyeyim; olsa daha mantıklı olmaz mıydı? Vermek istediği mesaja bile tam uymayan bir atasözünün doğru bir yargı bildirmesini beklemek ne kadar doğru olur?

Asırlardır çok kafiye ve derinlikli sanılan atasözlerimiz aslında mantık hatalarıyla dolu olabilir. Kafiye konusuna bir itirazım yok aslında. Hatta bu sözlerin bu kadar uzun süre yaşayıp, kaale alınmasındaki asıl etkin güç, belki de anlamlarından ziyade sahip oldukları kafiye ve sanatsal anlatımdır. Yoksa çocuğumuzun davranışlarını değiştirmeden, takılacağı arkadaş ortamını değiştiremeyeceğimizi bilmemiz gerekir. Kalbimiz, gümbür gümbür kötü alışkanlıklar için atarken; mülayim ve nezih arkadaş gruplarına girmemiz imkansızdır. O temiz ve nezih arkadaş ortamları bizi ısırır resmen. İnsanların birbirlerine karşı yakınlık hissetmesi ve ilişki kurması için bilinçdışında da olsa bazı uyumlanmaların olması gerekir. Yakınlık ve bağ ihtiyacı fazla olan biri soğuk ve mesafeli biriyle anlaşamaz. Duygularını ve düşüncelerini göstermekten çekinen biri, davranışların altındaki duyguları gören ve okuyan insanlardan kaçır. Şiddete ve baskıya meyilli biri, baskı kurabileceği ve sınır çizemeyecek biriyle ilişki kurar.

Uzun lafın kısıası; içinde olmayan bir şeyi başka yerden kapamazsınız. Hiçbir meyliniz yokken birilerinden gördüğünüz bir alışkanlığı edinemezsiniz. Bu gerçeği anlamazsanız sadece kötü arkadaş ortamlarını ve arkadaşlarınızı kötülemekten öteye gidemezsiniz. Kararmak için kara üzümü mazeret gösteren üzüm gibi...

Bir Bence

Avşin Abay

Bir bencesi vardır her şeyin bence. Bence sevmek,sevdiklerinin farkında olmaktır . Papatya seviyorsan kokusundan tanıyacaksın mesela. Saksıdakini de seveceksin, kaldırımda açanı da, koparılmış çiçek sevmemene rağmen çiçekçinin vitrininde duranı da seveceksin. Nerede olursa olsun göreceksin onu. Acelen varsa bile bir durup kokusunu içine çekeceksin. Ahmed arif mesela bir göz sevmiş yeşil. Ondan sonra baktığı her şey yeşil. “ yağmur yağıyor yeşil”. O gözlerle bakmaya başlamış dünyaya.

Bir de son zamanlarda hepimizin yapmaktan kaçındığı dokunmak var. Pandemi,taciz, şiddet derken tüm ihtişamını kaybetti. Halbuki dokunmak iyi hissettirendir bence. Dokunanı da dokunulanı da iyileştirir. Acı vermez kimseye,hiçbir şeye. Eğer Lennie nin dokunarak iyileşebileceğini birileri fark etseydi fareler de ölmezdi. Ona,dokunması için, kadife bir kumaş vermeleri yetecekti.

Ya sarılmak? Bence sarılmak, iki ruhun birbirini hissetmesidir. Bir başka insanın kalp atışlarını duyduğunda, kendini bir an için o kalp atışlarının bir parçası gibi hissedersin. Sarılmak, kelimelerden öte bir dilin konuşmasıdır. Sarıldığında, sadece bedenin değil, ruhun da bir diğerine dokunur. Kimisi için bir sarılmak, dünyadaki tüm dertlerden bir anlığına sıyrılmak demektir. Kimisi içinse yalnızlık ve korku anlarında, bir omzun üzerine konmuş bir başın rahatlatıcı gücüdür.

Çünkü sarılmak, aslında hepimizin en derin ihtiyacıdır. Pandemiyle birlikte uzaklaştık birbirimizden ama kalbimizdeki o eski sarılma ihtiyacı, hiç kaybolmadı. Birine sarılmak, bir başka insanın ruhunu öyle bir şekilde hissetmektir ki, o an zaman durur. İki insanın vücutları arasındaki o bağ, kelimelere sığmaz. Sarılmak, bir anlamda dünyadaki tüm kaybolan hislerin geri gelmesidir.

Bunların hepsi bence. Belki kimi için sevmek, sahiplenmektir; kimi içinse sevdiğini özgür bırakmak. kimi için dokunmak, hissetmektir. Parmaklarıyla suyun serinliğini, toprağın sıcaklığını, bir dostun elinin güvenini kavramaktır. Kimi için sarılmak, bağ kurmaktır. Kimi için sımsıkı bir kucak, kimi içinse sadece gözleriyle sarmalamaktır sevdiğini.

Ve belki de hayat, herkesin kendi bencesini aradığı bir yolculuktur. Her şey, bakanın gözünde, hissedenin kalbinde başka bir anlam kazanır. Kimimiz sevgiyi bir bakışta bulur, kimimiz bir dokunuşta, kimimizse sımsıkı bir sarılışta.

Değişmeyen tek şey, her şeyin bir bencesi olduğudur. Çünkü dünya, herkesin kendi anlamını kattığı bir yer. Kimi papatyada, kimi yağmurun yeşilinde, kimi bir dostun elinde bulur kendi bencesini. Ve belki de önemli olan, kendi bencemizi bulurken başkalarının bencelerini de görebilmek, onları anlayabilmektir.

**“İstedigin kadar büyük ol.
Geldigin yer toprak, gidecegin yer yine toprak.”**

Orhan Kemal

DAYISIZDERGİ